

ISSN 2220-7481

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ І КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ І КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Збірник наукових праць
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
№ 3 (39)

Луцьк
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
2017

Редакційна колегія

Цьось А. В. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (головний редактор)

Фізичне виховання і спорт

- Андрійчук О. Я.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (заступник головного редактора);
- Альошина А. І.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Бергер Ю.** – доктор габілітований, надзвичайний професор, проректор з розвитку (Державна вища школа імені Папи Римського Івана Павла II в м. Бялій-Подлясці, Польща);
- Вільчовський Е. С.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Воншік Я.** – доктор габілітований, професор, директор Інституту фізичної культури, туризму і фізіотерапії (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);
- Батбаатор Г.** – доктор медичних наук, професор (Монгольський національний університет медичних наук, Улан-батор, Монголія);
- Давидов В. Ю.** – доктор біологічних наук, професор (Полський державний університет, Пінськ, Білорусь);
- Єдинак Г. А.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Львівський державний університет фізичної культури);
- Коцан І. Я.** – доктор біологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Круцевич Т. Ю.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Національний університет фізичного виховання і спорту України);
- Лях Ю. Є.** – доктор біологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Ніколаєва А.** – доктор філософії (Університет Фракії, медичний факультет, Фракія, Болгарія);
- Перрі Д.** – доктор філософії, професор (Карловий університет в Празі, Чеська Республіка); Університет Лідса (Велика Британія);
- Томенко О. А.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка);
- Ягенський А. В.** – доктор медичних наук, професор (Волинський обласний центр кардіоваскулярної патології та тромболізи);
- Індика С. Я.** – кандидат наук з фізичного виховання і спорту (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (відповідальний секретар).

Педагогічні науки

- Белікова Н. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (заступник головного редактора);
- Блекінг Д.** – доктор історичних наук, професор (Університет Фрайбурга, Фрайбург, Німеччина);
- Волков В. Л.** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- Гусак П. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Джеральд Д.** – доктор філософії, професор (Мерілендський університет, Коледж-Парк, США);
- Дубогай О. Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- Завидівська Н. Н.** – доктор педагогічних наук, доцент (Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України);
- Кондаков В. Л.** – доктор педагогічних наук, професор (Белгородський державний університет, Белгород, Росія);
- Куц О. С.** – доктор педагогічних наук, професор (Херсонський державний університет);
- Малліару М.** – доктор філософії (Грецький відкритий університет, Патри, Греція);
- Малолєши Е.** – доктор габілітований, професор Академії імені Яна Длугоша (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);
- Пріма Р. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Смолюк І. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Фіріка Ж.** – доктор філософії (Університет Тімішоара, Румунія);
- Фратріц Ф.** – доктор філософії, професор (Об'єднаний університет Ніколи Тесла, факультет спорту, Белград, Сербія);
- Ходінов В. М.** – доктор із фізичної культури, ад'юнкт кафедри фізичної культури і здоров'я Радомської політехніки (Польща).

Ф 50 **Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві** : зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. Я. Індика. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – № 3(39). – 203 с.

У збірнику наукових праць подано окремі положення розвитку фізичної культури, фізичного виховання різних груп населення, підготовки фахівців для галузі. Охарактеризовано методи, засоби тренування, особливості підготовки спортсменів, адаптації організму людей різного віку в процесі фізичного виховання, адекватність яких підкріплюється педагогічними, психологічними та медично-біологічними експериментами.

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за напрямками «Педагогічні науки» (дивитися перелік наукових фахових видань, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 травня 2015 р. № 528) та «Фізичне виховання і спорт» (дивитися перелік наукових фахових видань, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 13 липня 2015 р. № 747).

Видання відображається в наукометричних та реферативних базах: Index Copernicus International (Impact Factor ICV 2014 – 46,23; 2015 – 57,07), eLIBRARY (PIHL) (ліцензійний договір №128-03/2015, від 12.03.2015 р.); ERIH PLUS; Polska Bibliografia Naukowa; Українська наукова; Ulrich's Periodicals Directory; репозитаріях та наукових системах: OpenAIRE, BASE Google scholar, International Committee of Medical Journal Editors, Research Bible, Information Matrix for the Analysis of Journals, Наукова періодика України.

УДК 796 (Д 82)

УДК 37.091.3:796.035(043.3)

PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF METHODOLOGICAL SYSTEM OF APPLICATION OF HEALTH-IMPROVING TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF STUDENTS' PHYSICAL EDUCATION

Olena Kuznyetsova¹¹ National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine, kuz_lena@ukr.net<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2017-03-147-153>

Abstract

Actuality. The application of principles is a prerequisite for improving the quality of teaching activity. Didactic principles are the basis for studying all disciplines and to a large extent determine their content, form of organization, process and educational methods. Specific principles reflect the specifics of physical culture and recreational activities extend and supplement the didactic principles. One of the main principles of physical education is the principle of health-improving orientation, the content of which is to provide a health-improving effect in the process of training and is of major importance for the students' physical education today. **Tasks of Work.** To analyze the state of the problem in question in pedagogical theory and practice. To substantiate theoretically the didactic and special principles of the methodical system of application of health-improving technologies in the process of physical education of students in a special educational department. **Results of Research Work.** In the process of forming readiness for the use of health-improving technologies in physical culture and recreational activities, the following principles are singled out: harmonious personality development; communication with life; consciousness; subject-subject orientation of the educational relationships; health-improving orientation; individualization; innovation; continuity. The specific principles, that reflect the specifics of the methodical system of applying health-improving technologies in the process of psychological and physiological preparation for future professional activities, are characterized: dominant and motivational guideline; integral spatial and temporal integration; specialization; multidirectional rhythm; feedback. **Conclusions.** It is determined that there are various approaches to definition the number of educational principles, their content and ways of implementation in practice. In the research work the principles are synthesized in the system of a unified pedagogical process, contributed to the creation of an updated methodical system of health-improving technologies and ensured its successful implementation in the health-preserving educational space of a higher educational establishment.

Key words: students; physical education; health-improving technologies; methodical system; principles.

Олена Кузнєцова. Педагогічні принципи методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів. Актуальність. Застосування принципів – необхідна умова, яка сприяє підвищенню якості педагогічної діяльності. Загальнодидактичні принципи, покладені в основу вивчення всіх дисциплін, значною мірою визначають їх зміст, форми організації, процес і методи навчання. Специфічні принципи відображають специфіку фізкультурно-оздоровчої діяльності, розширюють та доповнюють загальнодидактичні принципи. Один із головних принципів фізичного виховання – принцип оздоровчої спрямованості, зміст якого полягає в забезпеченні оздоровчого ефекту в процесі тренувальних занять, – є сьогодні вкрай актуальним для фізичного виховання студентської молоді. **Завдання роботи** – проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці, теоретично обґрунтувати загальнодидактичні та спеціальні принципи методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення. **Результати роботи.** У процесі формування готовності до застосування оздоровчих технологій під час фізкультурно-оздоровчої діяльності виокремлено такі принципи: гармонійного розвитку особистості; зв'язку із життєдіяльністю; свідомості; суб'єкт-суб'єктної спрямованості виховних відносин; оздоровчої спрямованості; індивідуалізації; інноваційності; неперервності й наступності. Охарактеризовані специфічні принципи, які відображають специфіку методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі психофізичної підготовки до майбутньої професійної діяльності: домінантно-мотиваційної настанови; цілісної просторово-часової інтеграції; спеціалізованості; різноспрямованої ритмічності; зворотного зв'язку. **Висновки.** Установлено, що існують різні підходи до визначення вченими кількості принципів навчання, їх змістовного наповнення та способів реалізації на практиці. У дослідженні принципи синтезовано в систему єдиного педагогічного процесу, що сприяло створенню оновленої методичної системи застосування оздоровчих технологій та забезпеченню успішного її втілення в здоров'язбережувальний освітній простір вищого навчального закладу.

Ключові слова: студенти; фізичне виховання; оздоровчі технології; методична система; принципи.

Елена Кузнєцова. Педагогические принципы методической системы использования оздоровительных технологий в процессе физического воспитания студентов. Актуальность. Использование принципов является необходимым условием, которое способствует повышению качества педагогической деятельности. Общедидактические принципы положены в основу изучения всех дисциплин и в значительной степени определяют их содержание,

форми організації, процес і методи навчання. Специфічні принципи відображають специфіку фізкультурно-оздоровчої діяльності, розширяють і доповнюють загальнодидактичні принципи. Один з головних принципів фізичного виховання – принцип оздоровчої спрямованості, зміст якого заключається в забезпеченні оздоровчого ефекту в процесі тренувальних занять, – є надзвичайно актуальним в фізичному вихованні студентської молоді. **Завдання роботи** – проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці. Теоретично обґрунтувати дидактичні і спеціальні принципи методичної системи використання оздоровчих технологій в процесі фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення. **Результати роботи**. В процесі формування готовності до використання оздоровчих технологій в фізкультурно-оздоровчій діяльності виділені наступні принципи: гармонічного розвитку особистості; зв'язу з життєдіяльністю; свідомості; суб'єкт-суб'єктної спрямованості виховальних взаємовідносин; оздоровчої спрямованості; індивідуалізації; інноваційності; неперервності і преемственності. Охарактеризовані специфічні принципи, що відображають специфіку методичної системи використання оздоровчих технологій в процесі психофізичної підготовки до майбутньої професійної діяльності: домінуючо-мотиваційної установки; цілісної просторово-часової інтеграції; спеціалізованості; різноспрямованої ритмічності; зворотного зв'язу. **Висновки**. Встановлено наявність різних підходів до визначення науковцями кількості принципів навчання, їх змістового наповнення і шляхів реалізації на практиці. В дослідженні принципи синтезовані в систему єдиного педагогічного процесу, що сприяло створенню оновленої методичної системи застосування оздоровчих технологій і забезпечило успішне її втілення в здоров'яохороняючому освітньому просторі вищого навчального закладу.

Ключові слова: студенти; фізичне виховання; оздоровчі технології; методична система; принципи.

Introduction. Among the priorities of the state policy on the development of higher education in the context of European integration of Ukraine the problems of constant improvement of the education quality, modernization of its content and forms of organization of the educational process, introduction of innovative technologies were determined [4, p. 3]. One of the problems of applying innovative health-improving technologies in the pedagogical process is the absence of the clear methodological settings [1, p. 31; 2, p. 147; 3]. The settings are enshrined in the principles of the studies and are implemented through didactic rules. Principles reflect the normative bases of the educational process that is why they are mandatory and should be implemented in a complex manner, that is, not consistently one after another, but simultaneously, organically, inseparably. With the help of the didactic rules of the implementation of the education principles theory is combined with practice, the rules proceed directly from the principles that often reflect the new experience.

The process of students' physical education is based on general-methodical and specific principles – the main provisions defining the content, organizational forms and methods of implementing health-improving technologies in the process of students' physical education.

Educational principles as a didactic category are observed by A. Aleksyuk, V. Yevdokimov, A. Zilbershteyn, L. Loginova, V. Lozova, V. Omelianenko etc. Principles of implementation of health-preserving technologies in educational space of higher educational establishment are considered by N. Belikova, D. Voronin, S. Garkusha, M. Goncharenko, G. Hryban, M. Grinyova, A. Duhobay, O. Yezhova, V. Efimova, N. Zavydivska, O. Miheyenko, S. Prysazhnyuk, S. Futorny and others. Specific principles of physical education, that ensure implementation of health-preserving technologies in physical education of students in special educational department are substantiated in the investigations of G. Hryban, A. Dubogay, V. Manko, G. Malakhova, E. Yehorycheva, S. Prysazhnyuk, E. Tarabaryna.

S. V. Harkusha believes that the formation of readiness of future specialists in physical education to the use of health-preserving technologies must be designed and implemented on the grounds of basic laws and principles of humanistic education [2, p. 149]. Having elaborated the system of general-didactic and specific principles, the scientist formulated specific principles of formation of readiness of future specialists in physical education to the use of health-preserving technologies: health centrism, subjectivity, free trajectory, continuity, scholarship, prevention, integration, systematicity and pertinence, heuristic interaction, creativity [2, p. 150].

Developing the author's concept of forming a students' healthy way of life in the process of physical education using innovative technologies, S. M. Futorny relied on methodological (the principle of psychological and physiological unity of the personality, the principle of using the culture conformity of the content of physical culture activities) and technological principles (complexity; systematicity; integrity; intra-university integration and coordination of interaction; long-term) [14, p. 20].

O. I. Miheyenko combines principles into two groups: general-didactic (scholarship, systematicity and consistency, availability, communication education with life, consciousness and activity, visibility, individual approach, continuity) and specific (professional orientation, inter-discipline, unity science and educational activities of departments and teachers, stimulation of health-invigorative activity, innovation, and emotion) [8, p. 269–275].

S. I. Prisyajnyuk considers a complex of principles as a construct of «pyramidal» type: in the basis – the principles of students' national education; further – general methodical principles; then – the principles of students' physical education; on the top of the pyramid – the specific principles of physical education, which ensure the implementation of health-preserving technologies in the physical education of students in a special educational department [11, p. 130].

G. P. Griban singles out the principles of physical education in a special educational department: consciousness; activity; visibility; individualization; availability; consistency; differential-integral optimum; systematicity; durability; health-improving and medical-preventive orientation [3, p. 406].

Scientists emphasize that the application of principles is a prerequisite for improving the quality of pedagogical activity. Didactic principles are the bases for studying all disciplines, to a large extent determine their content, form of organization, process and educational methods. They operate at all stages of education. In accordance with the general goals and rules, they regulate the main components of the educational process. Specific principles reflect the specifics of physical culture and recreational activities extend and supplement the general-didactic principles.

The Aim of the Research is to determine and characterize the principles that will ensure the implementation of the methodical system of application of health-improving technologies in physical education and lifetime. **The main tasks** of the research are defined.

1. To analyze the state of the research problem in pedagogical theory and practice.
2. To justify theoretically the general-didactic and special principles of the methodical system of application of health-improving technologies in the process of physical education of students in a special educational department.

Research Results. The methodological block of the structural-functional model of the methodical system of application of health-improving technologies in the process of students' physical education is system-forming, that defines the functions of all other components of the system and includes the purpose, the hierarchy of tasks, source methodological approaches and principles.

Under the «*principles*» (from the Latin *principium* – the beginning) in the theory of physical education is understood the most general theoretical positions that reflect objectively the essence and fundamental laws of education and comprehensive personality development [12, p. 46]. Their implementation in the organization of educational process improves the efficiency of the process of physical education significantly. The content of the principles defines the basic requirements for the construction, content, methods and organization of the process of forming the physical culture of the individual, regulating the extent of the joint activity of the teacher (the subject of pedagogical action) and the one who is engaged (object of action). Historically, they were determined in a complex organizational system of principles through the accumulation of scientific knowledge about the interaction of social and natural in the development of values of physical culture, scientific-pedagogical and medical-biological foundations of the formation of physical culture of society and personality [12, p. 46].

To the *general-methodical principles* scientists in the field of theory and methodology of physical education include the following: *general* (humanistic orientation, harmonious personality development, communication with life, health-improving orientation) [12, p. 49–51; 3, p. 406–407, 11, p. 130]; *methodical* (consciousness, a subject-subject orientation of educational relations, visibility, activity, individualization, systematicity [12, p. 51–55; 3, p. 406–407, 11, p. 130], and *related to the construction of studies* (age adequacy, sequence, continuity, cyclicity) [12, p. 55–59; 3, p. 406–407]. The implementation of these principles has a number of characteristic features, caused by the specifics of the methodical preparation of a given contingent of students. In the context of the research it is necessary to identify the specific principles that expand and complement the general-methodical ones. The results of the theoretical analysis of the scientific works [3, p. 406–407, 6, 9, p. 15–16, 10] made it possible to determine such *general specific principles* that ensure the implementation of health-improving technologies in the physical education of students in a special educational department: health-improving, preventive direction; the principle of individualization in the use of physical culture depending on the nature and consequences of structural and functional abnormalities in the organism caused by pathological process; professionally applied orientation of educational classes on physical education (the principle of communication with life); multilingualism, which involves the creation of conditions in a higher educational establishment (HEE), of a wide choice of physical education for training and participation in physical culture, recreation and sporting events that would correspond with their preferences, interests, health, physical and technical readiness.

Thus, the use of health-improving technologies in the physical education of students in a special educational department, like any other educational process, is subject to a system of general-didactic and special principles unified to the research problem. In the process of formation of readiness for the use of health-improving technologies in the process of physical education the following principles were singled out: harmonious development of personality; communication with life; consciousness; subject-subject orientation of the educational relationships; health-improving orientation; individualization; innovation; continuity [6].

The principle of harmonious development of personality means that physical education should take place in a person's life proportional to the needs of society on the one hand, and the person's interests on the other.

Application of the principle of *communication with life* determines the applied function of physical education in society – to prepare future specialists for activities in the manufacture, and, if it is necessary to participate in military operations, as well as to ensure the appropriate level of vital activity of the individual in the environment.

The principle of conscious involvement of students in the values of physical culture is fundamental, since it defines the direction of students' cognitive activity and its management. The principle is realized in accordance with the goals and objectives of physical education classes, features of experimental learning, which include an understanding and a creative approach to knowledge acquisition. The observance of this principle provides a conscious attitude to the training process, understanding its goals, tasks, rational use of methods, the ability to analyze the classes, their evaluation, and the desire to raise the level of theoretical and practical awareness, systematic self-improvement.

The principle of subject-subject orientation of educational relationships involves increasing interest and activity in self-improvement, stimulating the individual self-education during physical education classes. The application of this principle in the process of attracting student youth to the values of physical culture improves interaction between students and ensures the intensity of emotional reactions, restructuring students' own behavior. The implementation of this principle presupposes the application of such pedagogical conditions in classes on physical education in which students have the opportunity to take an active personal position and fully reveal not only as an object of education, but also as a subject capable of creative self-improvement. The person's position of subjects (student-teacher) of educational and pedagogical activity is a factor that allows solving problems of creating a new methodical system of applying health-improving technologies in the process of students' physical education.

The principle of health-improving orientation reflects the humanist orientation of physical culture in society. The content of this principle is that physical culture should contribute to health promotion. Formation of students' physical culture should be correlated with its psychological and physiological possibilities. For students in a special educational department not only systematic physical exercises are important, but also the targeted correction of the violated functions of the body by the health-improving algorithms, providing a growing therapeutic and health-improving effect on the body. The implementation of this principle is facilitated by the use of health-improving technologies in the students' physical education, which takes into account the students' individual characteristics and provides for a clear dose of physical activity in accordance with the diagnosis in combination with preventive and health-improving means of recovery of the body. Thus, the pedagogical process should be planned and regulated in accordance with scientifically grounded approaches to strengthening the body.

The principle of individualization in working with students in a special educational department provides for rational dosage of physical activity, which is selected and based on their physical and functional capabilities. It also takes into account the individual psychological and emotional features of the individual, psychological and physiological requirements for future professional activities. It is important to remember that there is no load of high or low intensity, there is a load that corresponds or does not correspond to the capabilities of the body. An individual approach takes into account both physiological and mental aspects.

Innovation as a principle of pedagogy provides conditions for the individuals' development, ensures their right to individual creative input, personal initiative, freedom of self-development and the achievement of their own and social goals. The benchmark is the theoretical model of the «innovative person» tested in the world. Innovative person – a person of such social and cultural development, which is capable of creative competitive work in the present conditions [4, p. 3]. Accordingly, the educational process must be transformed in the direction of individualizing educational interaction, learning, forming creative thinking and increasing the students' independent work.

The principle of continuity is connected with an important condition for higher education – ensuring the reliability of education as a probability that a specialist will perform his professional functions creatively and initially and continue to study after graduation.

Since the application of this principle is the most relevant and necessary in the implementation of the methodical system, let's describe it more deeply. In the broadest sense under *the sequence* is considered an objective necessary, a link between the new and the old in the development process, which involves not only the elimination of the old, but the preservation and further development of that progressive and rational, which has been achieved in the previous stages, without which it is impossible to move forward neither in development, nor in knowledge. Sequence has been seen as a link between the new one and the old through some progressive elements and a smooth transition in the context of the present with the past and the future [7]. Continuous education in pedagogy is interpreted as the purposeful assimilation of knowledge, the formation of cognition methods, the experience of creative activity throughout life, both in educational establishments and through self-education [5]. The purpose of the general continuous physical education is the formation of the scientific outlook of youth in the field of physical culture, their mastery by means, methods and forms of individual motor activity, the ability to use this activity purposefully for their own spiritual and physical improvement, strengthening and preservation of health.

Thus, continuous physical education is considered as «the process of creating individual spiritual, cultural, historical and ideological values, pedagogical technologies and methods of activity that ensure the accumulation and development of intellectual, economic, social and cultural potential» [5]. It implies the continuity of physical education programs for all age groups. This will allow the purposeful formation and consolidation of conscious, based on profound knowledge and beliefs, motivation and needs, personal physical culture and desire to take care of one's own health constantly, gain knowledge and develop abilities.

However, in the context of the research, it is necessary to distinguish specific principles that reflect the specifics of the methodical system of applying health-improving technologies in the process of psychological and physiological preparation for future professional activities: a dominant and motivational instruction; integral spatial and temporal integration; specialization; multidirectional rhythm; feedback.

The principle of dominant and motivational instruction in the pedagogical process of psychological and physiological training determines: the duration of the direction of physical training; activation of motivation for performing certain exercises and loads; the correspondence of pedagogical influences (phases) to the final target activity. It is necessary to use means of physical training in such a way as to avoid simultaneous parallel domination of pedagogical processes.

The principle of spatial and temporal integration involves the formation of means of physical influence on the body and the sequence of their alternation, which ensures the formation of a certain adaptation complex of changes in the body. According to this principle, the spatial and temporal characteristics used in physical training correspond to the system of psychological and physiological training. The volumes and structure of general, special and professional means applied to physical training are determined.

The principle of specialization determines the quantitative characteristic of the use of physical means for the formation of certain qualities in accordance with the requirements of the functioning of the body and future professional activities. According to this principle, the correlation between different types of psychological and physiological training is established.

The principle of multidirectional rhythm involves the alternation of loads of different nature, their total volume, the ratio at each stage of preparation with their other components (sensory, mental and vegetative).

The principle of feedback is implemented in the system of training by determining the necessary, in accordance with the program, psychological and physiological qualities, their comparison with the programmed results that are necessary to achieve the ultimate goal. This allows making adjustments to the program.

Such a comprehensive approach in psychological and physiological training enhances the effectiveness of the formation of professional skills, reduces the tension of the psychological and physiological state during professional activity, ensures the reliability of professional functions in extreme conditions, strengthens health, increases working capacity, promotes the continuation of professional longevity.

Conclusions and perspectives of further research. It is established that the educational principles are the research subject of a large number of scientists. There are various approaches to determining the number of educational principles, their content and ways of implementation in practice. In the research the principles are synthesized in the system of a unified pedagogical process. The task of the following scientific investigations can be the creation of an updated methodical system of health-improving technologies in the process of students' physical education and its successful implementation in the health-preserving educational space of a higher educational establishment.

Sources and Literature

1. Белікова Н. Оздоровлення студентів спеціальної медичної групи засобами аеробних фітнес-програм. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки/уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. №1 (29). С. 31–34.
2. Гаркуша С. В. Педагогічні принципи формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного ун-ту ім. Олександра Довженка. Серія «Педагогічні науки»*. Глухів: РВВ ГНПУ ім. Олександра Довженка, 2014. Вип. 25. С. 147–154.
3. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів: [монографія]. Житомир: Вид-во «Рута», 2009. 594 с.
4. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*: зб. наук.-метод. праць/за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2004. С. 3–14.
5. Каргаполов Е. П. Организационно-управленческие основы непрерывного физкультурного образования: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры». М., 1992. 42 с.
6. Кузнецова О. Т. Методологічні основи особистісно-орієнтованого виховання студентів у процесі їх залучення до цінностей фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: «Наук.-пед. проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)»*: зб. наук. праць. Київ, 2017. Вип. 3 К (84) 17. С. 240–243.
7. Кустов Ю. А. Единство и преемственность педагогических действий в высшей школе. Самара, 1993. 109 с.
8. Міхеєнко О. І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій : дис. ... д-ра пед. наук спец. : 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. 492 с. URL: <http://www.tnpu.edu.ua/naukova-robota/spets-al-zovana-vchena-rada-d58-053-03-13-00-04-teor-ya-metodika-profes-yno-osv-ti.php>
9. Навчальна програма з фізичного виховання для спеціального медичного навчального відділення аграрних вищих навчальних закладів III–IV рівні акредитації/С. І. Присяжнюк, В. П. Краснов, Г. Ю. Береза; [під заг. ред. доц. С. І. Присяжнюка]. Київ : Вид. центр НУБіП України, 2012. 55 с.
10. Петрук Л. А., Кузнецова О. Т. Рівень фізичного стану як чинник мотивації студенток спеціальних медичних груп університету до фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт»*. Т. 3. Вип. 112. Чернігів: ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2013. С. 286–289.
11. Присяжнюк С. І. Обґрунтування структурно-функціональної моделі фізичного виховання студентів спеціального медичного відділення із використанням здоров'язбережувальних технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 «Наук.-пед. проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)»*: зб. наук. праць Київ, 2014. – Вип. 6 (49). С. 126–134.
12. Теорія і методика фізичного виховання: підручник для студ. вузів фіз. вихов. і спорту: в 2 т./за ред. Т. Ю. Круцевич, Т. І. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Київ : Олімп. літ., 2008. 392 с.
13. Томенко О. А. Теоретико-методологічні основи неспеціальної фізкультурної освіти учнівської молоді: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2012. 39 с.
14. Футорний С. М. Теоретико-методичні основи інноваційних технологій формування здорового способу життя студентів в процесі фізичного виховання. – автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2015. 45 с.

References

1. Bielikova, N. (2015). Ozdorovlennia studentiv spetsialnoi medychnoi hrupy zasobamy aerobnykh fitness-program [Recovery of students in a special medical group by means of aerobic fitness programs]. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*: zbirnyk naukovykh prats Skhidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky, Lutsk, Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, №1 (29), 31–34.
2. Harkusha, S. V. (2014). Pedahohichni pryntsyipy formuvannia hotovnosti maibutnykh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia do vykorystannia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii [Pedagogical principles of formation of readiness of future specialists of physical education for the use of health-preserving technologies]. *Visn. Hlukhiv. nats. ped. un-tu im. Oleksandra Dovzhenka, Serii Pedahohichni nauky, Hlukhiv, RVV HNPU im. Oleksandra Dovzhenka, vypusk 25, 147–154.*
3. Hryban, H. P. (2009). Zhyttiediialnist ta rukhova aktyvnist studentiv [Physical education of students of agrarian higher educational establishments]. *Zhytomyr, vyd-vo «Ruta», 594.*

4. Dubaseniuk, O. A. (2004). Innovatsiini navchalni tekhnologii – osnova modernizatsii universytetskoï osvity [Innovative educational technologies – the basis of modernization of university education]. *Osvitni innovatsiini tekhnologii u protsesi vykladannia navchalnykh dystsyplin*. Zb. nauk.-metod. pr. Zhytomyr, vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 3–14.
5. Karhapolov, E. P. (1992). Orhanizatsionno-upravlencheskie osnovy nepreryvnoho fizkulturnoho obrazovaniia [Organizational and managerial bases of continuous physical culture education]. *Teoriia i metodika fizicheskoho vospitaniia, sportivnoi trenirovki i ozdorovitelnoi fizicheskoi kultury*. M, 42.
6. Kuznietsova, O. T. (2017). Metodolohichni osnovy osobystisno-orientovanoho vykhovannia studentiv u protsesi yikh zaluchennia do tsinnostei fizychnoi kultury [Methodological bases of students' person oriented education in the process of their involvement in the values of physical culture]. *Naukovyi chasopys Nats. ped. un-tu im. M.P. Drahomanova, seriia 15*. Nauk.-ped. problemy fiz. kultury (fiz. kultura i sport), Kyiv, vypusk 3 K (84) 17, 240–243.
7. Kustov, Yu. A. (1993). Edinstvo i preemstvennost pedahohicheskikh deistvii v vysheï shkole [Unity and continuity of pedagogical actions in higher education]. Samara, 109.
8. Mikheienko, O. I. (2016). Teoretychni i metodychni osnovy profesiinoï pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv zi zdorovia liudyny do zastosuvannia zdoroviazmitsniuvalnykh tekhnologii [Theoretical and methodical bases of professional education of the future specialists in human health to the application of health-preserving technologies]. *Dys. d. p. n. zi spets. 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoï osvity*. Ternopil, TNPU im. V. Hnatiuka, 492. [El. resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.tnpu.edu.ua/naukova-robota/spets-al-zovana-vchena-rada-d58-053-03-13-00-04-teor-ya-metodika-profes-yno-osv-ti.php>
9. Prysiazhniuk, S. I., Krasnov, V. P. & Bereza, H. Iu. (2012). Navchalna prohrama z fizychnoho vykhovannia dlia spetsialnogo medychnoho navchalnogo viddilennia ahrarynykh vyshchykh navchalnykh zakladiv III–IV rivni akredytatsii [Curriculum for physical education for a special medical educational department of agrarian higher educational establishments of III-IV accreditation levels]. K., vydavnychiy tsentr NUBiP Ukrainy, 55.
10. Petruk, L. A. & Kuznietsova, O. T. (2013). Riven fizychnoho stanu yak chynnyk motyvatsii studentok spetsialnykh medychnykh hrup universytetu do fizkulturno-ozdorovchoï diialnosti [The level of physical condition as a factor in the motivation of students in special medical groups of the university for physical culture and recreation activities]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu*. Ser. pedahohichni nauky. Fizyчне vykhovannia ta sport, tom 3, vypusk 112, Chernihiv, ChNPU im. T. H. Shevchenka, 286–289.
11. Prysiazhniuk, S. I. (2014). Obgruntuvannia strukturno-funktsionalnoi modeli fizychnoho vykhovannia studentiv spetsialnogo medychnoho viddilennia iz vykorystanniam zdoroviazberezhuvallynykh tekhnologii [Substantiation of the structural and functional model of physical education of students in a special medical department using health-preserving technologies]. *Naukovyi chasopys Nats. ped. un-tu im. M.P. Drahomanova. Seriia 15 : Nauk.-ped. problemy fiz. kultury (fiz. kultura i sport)*, Kyiv, vypusk 6 (49), 126–134.
12. Krutsevych, T. Iu. (2008). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia [Theory and methods of physical education]. *Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia*, vyp. 2, t. 1, K., Olimpiiska literatura, 392.
13. Tomenko, O. A. (2012). Teoretyko-metodolohichni osnovy nespetsialnoi fizkulturnoi osvity uchnivskoi molodi. Avtoref. dys. d. n. 24.00.02 – fizyčna kultura, fizyčne vykhovannia riznykh hrup naseleння [Theoretical and methodological foundations of non-special physical education of student youth]. *Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy*, Kyiv, 39.
14. Futornyi, S. M. (2015). Teoretyko-metodychni osnovy innovatsiynykh tekhnologii formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia studentiv v protsesi fizychnoho vykhovannia. Avtoref. dys. d. n. 24.00.02 – fizyčna kultura, fizyčne vykhovannia riznykh hrup naseleння [Theoretical and methodical bases of innovative technologies for the formation of students' healthy lifestyle in the process of physical education]. *Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy*, Kyiv, 45.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2017 р.

ЗМІСТ

Історичні, філософські, правові й кадрові проблеми фізичної культури та спорту

Anastasia Bondar Organizational and Administrative Conditions for the Introduction of Physical Education in Slobozhanshchyna Gymnasiums in the Second Half of the XIX th –the Beginning of the XX th Century	5
Nina Dedeliuk, Liudmyla Vashchuk, Olena Tomashchuk, Zhanna Mudryk, Vasyl Voytovych Physical Education Formation within Borders of Modern Ukraine in the Middle Ages	11
Anna Galytska The History of Volleyball Development in Ukraine.....	18
Lily Gatsoeva The Evolution of Attitude Towards the People with Psycho-Physical Disabilities.....	23
Tetiana Hnitetska, Lidiia Zavatska, Oleksandra Holub History of Tricking Foundation as an Extreme Sport and its Distribution Aspects in Ukraine.....	29
Julian Jaroszewski Stalinization of Sport in Łódź Voivodeship in Years 1949–1956	34
Oleksandr Kilnitskyi Youth Hiking Development in South Region of Ukraine in the Second Half of the 20 th -early 21 st Centuries.....	43
Nadia Kovalchuk, Lyubov Uzhva, Olexander Shvaj, Volodymyr Sanyuk History of Women's Volleyball Development in Lutsk.....	51
Serhij Lazorenko, Dmytro Balashov, Mykola Chxajlo Physical Culture of Ancient Ukraine-Rus.....	56
Oleksii Liakh-Porodko, Bohdan Miroshnichenko Phenomenon of the Ukrainian Sokil Movement in Emigration.....	63
Ivanna Lytvynets, Bogdan Vynogradskiy, Anton Lytvynets, Iuliia Pavlova The Prominent Winners and Prize-Winners of Art Competitions at the Olympic Games of the Modern Age.....	66
Eligiusz Malolepszy, Teresa Drozdek-Malolepsza, Daniel Bakota, Anatolii Tsos Sport in Volyn in the Years 1921–1939. Outline History	73
Iryna Malyarenko, Olha Kolcova, Borys Kedrovskiy, Katerina Kostrikova Model of Forming Public Consciousness to the Modern Olympic Movement	82
Serhij Mudryk, Olha Ivaniuk, Olena Ishchuk, Nataliia Zakhozha, Olha Kasarda The Attitude of the Clergy Towards the Bodily Nurture and Playing Entertainments in the Period of the Ancient Christianity	88
Olga Obrazhey Historical and Social Aspects of the Development of Swimming in Kherson Region.....	93
Nataliya Panhelova, Nataliya Moskalenko Development of the Theory and Practice of Physical Education of Domestic Preschool Education in the Period of the Russian Empire	98
Hennadii Petrenko The Development and Establishment of Ball Games in the Ancient World.....	103
Aneta Rejman Legal Basis of School Sports in Poland in the Years 1947–1997 – Selected Aspects.....	110
Ales Shamak Traditional Physical Culture of Belarusians	116
Andrzej Soroka History of Women's Football World Championship in 1991–2007	122

<i>Eduard Vilchkovski, Volodymyr Pasichnyk</i> Olympic and Sports Movement in Poland (1918–1939)	128
<i>Stanislaw Zaborniak, Bogdan Mytskan, Tetiana Mytskan</i> Traditions of Swimming in the Physical Culture of Galicia Until Before 1939	133

Технології навчання фізичної культури

<i>Natalia Belikova, Svitlana Indyka, Natalia Ulyanytska, Svitlana Podubinska, Venera Krendelieva</i> Perspectives for Implementation of New Variative Modules of «Physical Culture. Grades 5–9» Training Program	140
<i>Olena Kuznyetsova</i> Pedagogical Principles of Methodical System of Application of Health-Improving Technologies in the Process of Students' Physical Education	147

Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

<i>Ihor Bakiko, Oleh Hrebik, Liliia Potapiuk, Oleksandr Panasiuk, Anatoliy Khomych</i> The Ways of Education and Self-Education of Children and Young People, Who are Prone to Use Drugs During the Sport and Tourism Activities	154
<i>Tetiana Hliebova, Natalia Ushsko, Mariya Vintonyak, Oksana Mashkova, Roman Mashkov</i> Effects of Active Sports Activities on the Adaptive Capabilities of the Body of Students of the Medical University	159
<i>Oleksandr Sabirov, Vasyl Pantik, Andriy Shevchuk</i> The State of Functional Capacity and Health of Students of Higher Educational Institutions	163
<i>Oksana Vatzeba, Svitlana Stepaniuk, Vira Tkachuk, Mariya Chemerys</i> The Attitude of Secondary School Students of Ukraine to the Values of the Olympic Sport	169

Лікувальна фізична культура, спортивна медицина й фізична реабілітація

<i>Mykola Maistruk</i> Efficiency of Physical Rehabilitation of Patients With Chronic Obstructive Pulmonary Disease	173
<i>Svetlana Savlyuk</i> Conceptual Basis of the Concept of Spatial Organization of Body of Children 6–10 Years with Sensor Systems Deprivation in the Process of Physical Education	180

Олімпійський і професійний спорт

<i>Vladimir Davydov, Vladimir Shantarovich, Aleksandr Zhuravskiy, Dmitriy Prigodich</i> Morphofunctional Indicators of 9–12 Year-Old Canoe and Kayak Rowers	186
<i>Valentyna Todorova, Tetiana Pasichna</i> Theoretical and Methodical Basis of Choreographic Preparation in Technical-Aesthetic Sport	192

Рецензії, хроніки та персоналії

До 70-річчя від дня народження професора Юрія Єремійовича Ляха	197
Інформація для авторів	199